

Samenwerken aan preventie: de lokale aanpak in Súdwest-Fryslân

Dit is de tweede brochure in een reeks van vijf over regionale en lokale preventieakkoorden. Deze reeks laat praktijkvoorbeelden zien over de totstandkoming van de akkoorden. In elke brochure staat een gemeente centraal die laat zien hoe zij dit heeft aangepakt en wat een belangrijke voorwaarde is geweest om te komen tot een breed gedragen akkoord. De brochures zijn het resultaat van een samenwerking met Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen. Het terugdringen van gezondheidsachterstanden is een van uitgangspunten van het preventieakkoord.

In deze brochure: Súdwest-Fryslân

Samenwerken aan preventie? Leer ook vooral van anderen!

Het nationaal preventieakkoord krijgt ook op lokaal en regionaal niveau steeds meer handen en voeten. Veel gemeenten en regio's gaan samen aan de slag met de lokale uitvoering. Via deze brochure (de tweede uit een reeks van vijf) deelt de VNG lessen vanuit verschillende regio's. Met als doel om gemeenten, maar ook andere relevante partijen zoals GGD'en, patiëntenorganisaties, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, sportverenigingen, onderwijsinstellingen en ondernemers praktische tips te geven om met preventie aan de slag te gaan.

De Rijksoverheid heeft met meer dan zeventig organisaties een nationaal preventieakkoord afgesloten. Met dit akkoord willen deze organisaties roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik aanpakken om zo de gezondheid van veel Nederlanders te verbeteren. De VNG heeft het akkoord ondertekend om gemeenten te stimuleren en te ondersteunen bij het tot stand komen van een lokale of regionale aanpak van preventie. Nu duidelijk is dat gemeenten ook uitvoeringsgeld kunnen krijgen na het afsluiten van een preventieakkoord, is dit extra relevant. In de regio's waar partijen aan de slag zijn gegaan, zien we dat zij hierbij tegen verschillende uitdagingen aanlopen. Deze uitdagingen hebben we vertaald in lessen voor partijen die met een lokale preventieaanpak aan de slag gaan.

Om gemeenten te helpen bij het komen tot een lokale of regionale aanpak is een ondersteuningstraject ingericht. Meer informatie over het ondersteuningstraject voor gemeenten: <https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/lokale-preventieakkoorden>

89 kernen werken aan preventie

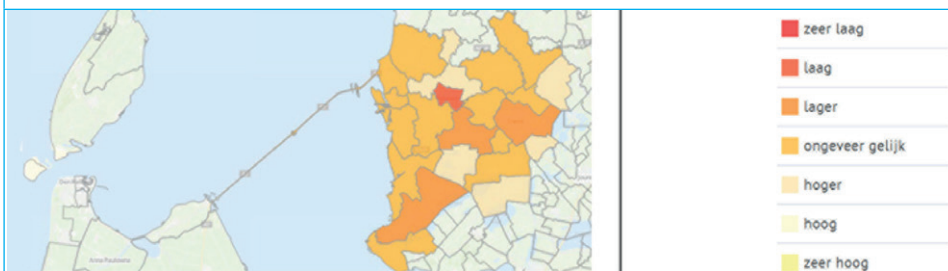
Súdwest-Fryslân is in oppervlakte de grootste gemeente van Nederland. De gemeente bestaat uit 89 kernen met veel platteland. Sneek en Bolsward zijn de grootste steden. De uitgestrektheid is een uitdaging.

Het is onmogelijk om in elk dorp een compleet zorg- en welzijnspakket neer te zetten. De gemeente werkt daarom met verschillende partners en zoekt deze bewust ook buiten het sociaal domein. Zo weet een leraar vaak ook wat er speelt in een dorp of wijk. Door af en toe aan je partners te vragen hoe het gaat, haal je interessante inzichten op voor het preventiebeleid.

Bij de vertaling van het preventiebeleid in concrete acties, is het goed je ervan bewust te zijn dat er grote verschillen zijn binnen de gemeente. Een stad als Sneek kent een andere cultuur dan een vissersstadje als Hindeloopen. Het is belangrijk om rekening te houden met deze verschillen en bij de toepassing van het beleid je telkens af te vragen voor wie dit geldt en wie hier baat bij heeft.

In de volgende hoofdstukken worden belangrijke succesfactoren in deze lokale aanpak belicht.

Sociaal economische status (SES) in Sudwest Fryslan t.o.v. Nederland

Toelichting: De tool www.waarstaatjegemeente.nl geeft inzicht in de sociaal economische status van je inwoners. Dit is een indicator voor de mate waarin gezondheidsverschillen aanwezig zijn. Kijk voor meer informatie op de website van Pharos, het expertisecentrum voor gezondheidsverschillen: <https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomische-gezondheidsverschillen-segv/>. Echter, wees je bewust dat het hier gaat om gemiddelden en dat een gelijke sociaaleconomische status niet aangeeft dat er geen mensen met gezondheidsachterstanden zijn.

1 Investeer in een goede basis

Mensen kunnen pas gezond en gelukkig zijn als de basisvoorwaarden op orde zijn. Hoe sterker de basisvoorwaarden, hoe beter mensen om kunnen gaan met veranderingen in hun leven. Dit is de kern van het preventiebeleid van Súdwest-Fryslân.

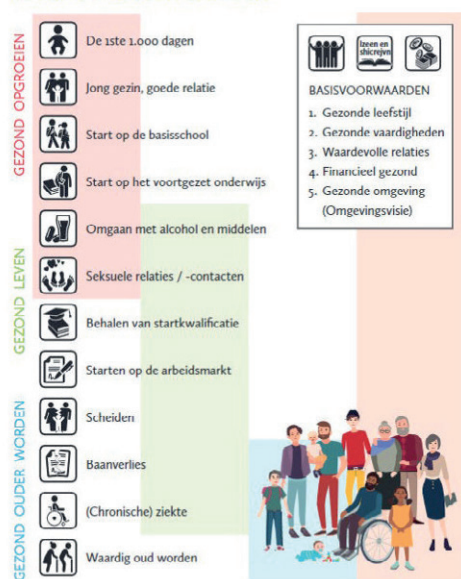
Súdwest-Fryslân kijkt naar het gehele leven van haar inwoners en investeert in de volgende basisvoorwaarden:

1. Gezonde leefstijl
2. Waardevolle relaties
3. Voldoende vaardigheden
4. Voldoende financiële middelen
5. Gezonde omgeving

Ieder leven kan op bepaalde momenten van koers veranderen. Súdwest-Fryslân heeft deze momenten in het leven in kaart gebracht: de levensloopkaart. Wanneer de basisvoorwaarden op orde zijn, is de kans groter dat er op deze momenten geen problemen ontstaan. Daarnaast is het goed om te beseffen dat verschillende levensfasen met elkaar samenhangen. Als je door deelname aan het actieprogramma 'Kansrijke Start' inzet op de eerste 1000 dagen van een kind, begeleid je ook de overstap naar ouderschap waarmee eventuele spanningen en scheidingen voorkomen kunnen worden.

Deze levensloopkaart is zeker niet compleet, maar is wel geschikt als instrument om met partners het gesprek te voeren over de vertaling van het preventiebeleid in concrete acties. Het helpt om je acties te richten op specifieke momenten. Daarnaast is het instrument handig om het preventiebeleid te evalueren. Súdwest-Fryslân heeft alle programma's en projecten gericht op preventie geplot op de levensloopkaart en kwam tot de conclusie dat er voor de jeugd een goede basis ligt, maar dat de basis om gezond ouder te worden voor verbetering vatbaar was. Inmiddels wordt hier hard aan gewerkt.

LEVENSGEBEURTENISSEN

2 Een persoonsgerichte aanpak

De ambitie van Súdwest-Fryslân is om in 2040 de gezondste en vitaalste gemeente van Noord-Nederland te zijn. De gemeente trekt hierin samen op met de GGD. Voor de vertaling van het akkoord in concrete acties en doelstellingen werkt de gemeente samen met partners.

Súdwest-Fryslân stond voor het dilemma om een lokale vertaling te maken van het Nationale Preventieakkoord of te kiezen voor een eigen invulling. De gemeente heeft gekozen voor het laatste omdat zij wil investeren in alle basisvoorwaarden voor een goede gezondheid. Súdwest-Fryslân gaat daarmee bewust verder dan het Nationale Preventieakkoord dat zich vooral richt op de leefstijlcomponenten. De gemeente werkt nauw samen met de GGD die de trekker is van de Friese Preventieaanpak dat ook op de levensloop is gericht.

Er zijn bewust geen algemene doelstellingen in het akkoord opgenomen. Mensen met een lage opleiding hebben immers andere ondersteuning nodig dan mensen met een hogere opleiding. Zo zijn er nog andere factoren die van invloed zijn op de behoefte aan ondersteuning. De gemeente kiest daarom voor een persoonsgerichte aanpak en geeft samen met partners ondersteuning op maat.

“De gezondheid en vitaliteit van onze inwoners is belangrijk. We stimuleren iedereen van jong tot oud om gezond te leven en hebben extra aandacht voor inwoners bij wie dat niet vanzelf gaat”.

Gea Wielinga, wethouder Súdwest-Fryslân

3 Werk samen aan concrete doelen

Súdwest-Fryslân werkt samen met partners in verschillende samenwerkingsverbanden aan concrete doelen. Elk samenwerkingsverband investeert in één of meerdere basisvoorwaarden voor een specifieke doelgroep (levensfase) en draagt zo bij aan de gezondheid en het geluk van de inwoners.

Een voorbeeld is de alliantie Cool Súdwest waarin diverse zorginstellingen, scholen, politie, Stichting Sociaal Collectief, Sport Fryslân en het Cultuur Kwartier samenwerken. De alliantie richt zich op de omgevingsfactoren die de kans op gebruik van alcohol en andere genotsmiddelen door jongeren verkleinen of juist vergroten¹. Eén van deze omgevingsfactoren is een zinvolle vrijetijdbesteding. Cool Súdwest heeft met partners een klussendienst opgericht. In ruil voor klussen als het schoonmaken van verkeersborden en zwerfafval opruimen, verdienen de jongeren sport- en cultuurvouchers. Op deze manier investeert de alliantie in verschillende basisvoorwaarden, waaronder gezonde leefstijl, waardevolle relaties en voldoende vaardigheden.

Een ander voorbeeld is de Vitale Regio waarin de gemeente samenwerkt met zorgverzekeraar de Friesland en de GGD Fryslân. Dit samenwerkingsverband kijkt in vijf dorpen hoe de omgeving zo ingericht kan worden, dat ouderen met dementie zo lang mogelijk met een goede kwaliteit van leven zelfstandig kunnen wonen. Het is belangrijk dat de mensen rondom deze ouderen, dementie herkennen en hier goed mee omgaan. Daarom start de Vitale Regio met een training 'omgaan met dementie'. Voor de fysieke omgeving is het belangrijk dat het straatbeeld niet chaotisch is en dat er niet te veel prikkels zijn. Dat geldt overigens ook voor ouderen zonder dementie. Het samenwerkingsverband zal daarom bij ouderen inventariseren welke problemen en obstakels zij ervaren in hun woonomgeving. Tot slot is het belangrijk dat ouderen met dementie actief blijven. Het samenwerkingsverband inventariseert welke activiteiten nu al worden georganiseerd, waar ouderen met dementie kunnen aansluiten. En of er daarnaast nog andere activiteiten georganiseerd moeten worden. Op deze manier investeert de Vitale Regio in bijna alle basisvoorwaarden.

1 Deze aanpak is gebaseerd op het IJslandse model. Súdwest-Fryslân is een van de zes Nederlandse gemeenten die het IJslands model gebruiken. Zie voor meer informatie: <https://www.trimbos.nl/kennis/ijslands-preventie-model>

4 Communiceer gericht en deel ervaringen

Preventieakkoorden zijn vaak onbekend bij inwoners. Hoe vertaal je bestuurlijke akkoorden in duidelijke taal en leg je aan inwoners uit wat je doet? Súdwest-Fryslân kiest ervoor om vanuit de samenwerkingsverbanden gericht te communiceren en deelt alle ervaringen met andere gemeenten.

Cool Súdwest heeft bijvoorbeeld een eigen Instagramaccount en communiceert via dit kanaal met de jeugd in Súdwest-Fryslân. Hiermee kan Cool Súdwest ook goed inspelen op de actualiteiten. Daarnaast is er een Facebookgroep voor ouders van pubers die elkaar steunen in de NIX18! opvoeding². In deze groep wordt ook informatie gedeeld die hen hierbij helpt.

Binnen de Vitale regio is veel aandacht voor hoe je omgaat met iemand met dementie. Dat betekent vooral dat iemand met dementie niet als ziek persoon maar als mens benadert moet worden.

Súdwest Fryslân deelt alle kennis en ervaring die de gemeente opdoet met andere Friese gemeenten. Zo kunnen de Friese gemeenten van elkaar leren en elkaar versterken.

Gezonde Voeding
Hoe kun je omgaan met verleidingen?

- Neem genoeg eten mee naar school
- Zorg dat je niet oog in oog komt met snacks
- Ga niet onnodig met vrienden de supermarkt in

COOL Súdwest

Zoek je een leuke bijbaan?

Klik op de link in onze bio voor alle nieuwe vacatures!

COOL Súdwest

² Met NIX18 willen WIJ (ouders, sportclubs, horeca, scholen en iedereen die mee wil doen) samen voorkomen dat jongeren onder de 18 roken en drinken. Zie www.nix18.nl voor meer informatie.

Interessante links en extra informatie

Meer informatie over Cool Súdwest:

<https://sudwestfryslan.nl/nieuws/cool-sudwest-voor-gezonde-jeugd/>
www.coolsudwest.nl

Meer informatie over de vitale regio:

<https://sudwestfryslan.nl/nieuws/vitale-regio/>

Meer informatie over het ondersteuningstraject voor gemeenten:

<https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/lokale-preventieakkoorden>

Het preventieakkoord 'Samen doen, samen gezond' is inmiddels gesloten en beschikbaar via: <https://www.samensudwestfryslan.nl/preventieakkoord/default.aspx>

De levensloopaanpak die hiervan onderdeel is, is beschikbaar via: <https://www.samen-sudwestfryslan.nl/preventieakkoord/levensloopaanpak/default.aspx>

Sociaaleconomische gezondheidsverschillen (SEGV) zijn systematische verschillen in gezondheid en levensverwachting afhankelijk van iemands positie in de maatschappij, veelal uitgedrukt in sociaaleconomische status (SES). Sociaaleconomische status wordt bepaald op basis van opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. SEGV zijn over de hele wereld aangetoond. In Nederland leven mensen met basisonderwijs of vmbo gemiddeld zes jaar korter en zelfs vijftien jaar in minder goed ervaren gezondheid dan mensen met een hbo of universitaire opleiding.

Zie voor meer informatie de website van Pharos:

<https://www.pharos.nl/factsheets/sociaaleconomischegezondheidsverschillen-Segv/>

Het stimuleringsprogramma GezondIn helpt GIDS-gemeenten bij het versterken van hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden. GIDS staat voor 'Gezond In De Stad'. De GezondIn-adviseurs van Pharos en Platform31 ondersteunen gemeenten hoe zij hun lokale aanpak kunnen versterken, verspreiden kennis en brengen professionals uit alle domeinen bij elkaar.

Kijk op www.gezondin.nu

GEZOND IN ...
STIMULERINGSPROGRAMMA GIDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN

www.gezondin.nu

EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVERSCHILLEN

www.pharos.nl

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

oktober 2020

vng.nl